

MED ÉN STEMME

Oplæg til strategi for børn, unge og billedkunst
August 2016

KOMPETENCECENTER
FOR BØRN, UNGE OG BILLEDKUNST

INDHOLD

VISION FOR BØRN, UNGE OG BILLEDKUNST	s. 3
INDLEDNING	s. 3
Hvorfor en strategi for børn, unge og billedkunst?	s. 3
Et fælles sprog	s. 4
Fødekæden – en sammenhængende billedkunststrategi	s. 4
Baggrund for oplægget	s. 5
Introduktion til oplæg	s. 5
Aktører på billedkunstmrådet for børn og unge	s. 5
Hvem står bag	s. 6
FEM CENTRALE ANBEFALINGER	s. 7
HVORFOR ER BILLEDKUNST FOR BØRN OG UNGE VIGTIG?	s. 8
ERFARINGSGRUNDLAG OG ARBEJDSPROCES	s. 9
Udarbejdelse af strategioplæg	s. 9
Vigtige valg	s. 9
ARBEJDSFORM	s. 10
FÆLLES VÆRDIGRUNDLAG	s. 12
Fællesskab	s. 12
Mangfoldighed	s. 12
Kvalitet	s. 13
FEM STRATEGISKE INDSATSOMRÅDER	s. 14
Billedskoler	s. 15
Talentskoler	s. 18
Folkeskolen	s. 21
Kunstmuseer og kunsthaller	s. 25
Kompetenceudvikling - videnopsamling - fødekæde	s. 28
Noteoversigt	s. 38
Litteraturliste	s. 39

BILLEDER

Forside: Sidsel Effersøe, Papirkontoret

Øvrige fotos: Line Frøslev, Hinnerup Billedskole, Mini Blume, Lolland Billedskole, Izabella Lima, Ellemarkskolen, Køge, Sophus Ejler Jepsen, Vejen Billedskole, Lisbet Hauge, Herning Billedskole, Hanne Algot Jeppesen, Aarhus Billed- og Medieskole, Liv Grud Vestbjerg, Kolding Billedskole, Jannik Broz, Horsens Billedskole/ Visuelt Gymnasium

MED ÉN STEMME

Oplæg til strategi for børn, unge og billedkunst

VISION FOR BØRN, UNGE OG BILLEDKUNST

Børn og unge skal møde billedkunst, billedkunstnere og billedkunstundervisere på et højt professionelt niveau gennem hele deres barndom og ungdom.

Børn og unge skal have lige adgang til at møde og opleve visuel kunst som en selvfølgelig del af deres dagligdag gennem billedkunstaktiviteter, undervisning, udstillinger og møder med den professionelle billedkunstner, underviser, designer eller arkitekt. Her udforsker de mulighederne for at være skabende og innovative og styrker deres visuelle kompetencer, livsduelighed og kulturelle dannelse.

INDLEDNING

Hvorfor en strategi for børn, unge og billedkunst?

Billedkunst for børn og unge er de seneste år blevet nedprioriteret i kultur- og undervisningsverdenen. Fagmiljøerne falder bort i både folkeskole, gymnasier og de videregående uddannelser på seminarer og universitet. Formidlingspuljer er nedlagt, og billedskoler og talentskoler er trods en række vellykkede forsøg og pilotprojekter fortsat uden statslig støtte og dermed den statslige anerkendelse af, at billedkunstområdet er lige så vigtigt for børn og unge som andre kunstarter, f.eks. musik og dans.

Den generelle nedprioritering kan synes uforståelig, al den stund at samfundet og kulturen bliver stadig mere visuelt orienteret, og at vi alle bombarderes med billeder, hvor end vi bevæger os.

Det er derfor vigtigt med et øget fokus på området for at etablere en større forståelse for betydningen af børns og unges møde med billedkunsten og deres tilegnelse af visuelle kompetencer samt for det potentiale, der ligger i undervisning og formidling af billedkunst. En national strategi for børn, unge og billedkunst er et vigtigt led i at opfylde visionen.

De seneste mange års mindre puljer og midlertidige ordninger for billedkunst for børn og unge har været gode for at udvikle området, indsamle og dele viden og erfaringer, ligesom det har været en positiv igangsætter for lokale projekter og lokal opmærksomhed. Projekterne har åbnet øjnene for nye samarbejdsrelationer, og tilbagemeldingerne fra aktørerne er enslydende med hensyn til de gode "effekter" for børn og unge.

Det er altså virkelig vigtigt, at vi tager børnene alvorligt. De skal leve af deres gode idéer.

Carl Quist-Møller

*Forfatter, tegner, musiker
Medlem af advisory board*

Verden er andet end tal og bogstaver. Verden er i høj grad billeder. Vi bombarderes med billeder. Billeder, der vil os noget, billeder, der vil kommunikere. Vi har brug for mennesker, der kan være visuelt kreative.

Lars Goldschmidt

*Partner Rise and Shine IS, tidl. direktør i Dansk Industri
Medlem af advisory board*

Tiden er inde til at sige farvel til alle de kortsigtede midlertidige ordninger og opdelingen af "småområder" inden for billedkunst for børn og unge. Derfor skal der nu etableres en samlet national langsigtet plan og en varig ordning for hele billedkunstormrådet for børn og unge.

Et fælles sprog

En af hovedkonklusionerne i en kortlægningsrapport om børn, unge og billedkunst¹ i 2011 var, at billedkunstormrådet er et fragmenteret og splittet område, og en væsentlig anbefaling var derfor, at fragmenteringen blev imødegået for at sikre en samling af området. Det er imidlertid en stor udfordring at etablere fællesskab på et område, der er præget af fragmentering, og for en kunstart, som er mere kendetegnet ved individualisering og individuelle udtryk end de performative kunstarter. Der har i tidens løb været mange positive tiltag på billedkunstormrådet, men trods et stort potentiale for udvikling af området har det for små organisationer og institutioner generelt været svært at løfte opgaven med at samle området alene.

Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst blev med en treårig bevilling fra Statens Kunstfond etableret i 2014 blandt andet med henblik på at samle området og få det til at tale med én stemme og med en større volumen.

Men for at kunne tale med én stemme må man tale samme sprog. En vigtig bestræbelse i kompetencecentret og styregruppens arbejde har derfor været at give stemmerne fra de enkelte områder et fælles sprog og en forståelse for nødvendigheden af at støtte op om anbefalinger til en national strategi for billedkunst for børn og unge og en forpligtelse til at bidrage til et fagligt fællesskab.

For at nå frem til den fælles forståelse har det desuden været vigtigt at fokusere på interessenteres afklaring og identificering af egne behov og udfordringer.

Fødekæden – en sammenhængende billedkunststrategi

En styrkelse af alle led i den billedkunstneriske fødekæde er et centralt omdrejningspunkt for kompetencecentret, blandt andet i erkendelse af at der er et stort behov for sammenhæng og samling af området. Fødekæden er ikke kun den lineære vej mod en karriere som kunstner, men skal forstås som kredsløb i et bredere dannesperspektiv. I en kæde er alle led vigtige og uden hierarki. Kæden er desuden et billede på, at hvis området skal styrkes, er det nødvendigt at gøre både de enkelte led i kæden og sammenhængen i hele kæden stærkere. Ved en samlet indsats kan området involvere langt flere børn og unge i billedkunstartiviteter i alle deres fremtrædelsesformer i hele landet. Børn og unge kan fastholde deres interesse for billedkunst, og der kan opnås en større grad af kompetenceudvikling og videndeling.

Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder tog med baggrund i mange års erfaringer med at arbejde på tværs af fødekæden i 2014 initiativ til at samle den visuelle fødekæde i Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst.

Der skal udvikles en strategi for politisk dialog, hvad kan vi gøre sammen for at få dette område bedre prioriteret.

Christian Have

*Kreativ direktør i Have Kommunikation
Medlem af advisory board*

Det handler om at have sin skaberkraft i behold – ikke så vi får mere ud af hinanden, men så vi får noget bedre ud af hinanden.

Anne Skare Nielsen

*Fremtidsforsker, Future Navigator
Medlem af advisory board*

Det er vigtigt, at vi i forhold til billedkunsten for børn og unge tør forholde os kvalitativt og kritisk. Det er hos dem, vi senere skal hente vores store tanker om fremtiden.

Matthias Hvass Borello

*Redaktør Kunsten.nu
Medlem af advisory board*

Baggrund for oplægget

Kompetencecentret har gennem inddragelse af sit store netværk skabt grundlaget for en strategi for en varig ordning på billedkunstmrådet. Det er afgørende, at der tilføres de nødvendige ressourcer til videreudvikling af billedkunstmrådet for børn og unge. En varig ordning for området er nødvendig, for man kan ikke basere videnopsamling og kompetenceudvikling på billedkunstmrådet på frivillige indsatser og ildsjæle, på midlertidighed, events, engangsprojekter og en ustabil økonomi.

Det er gennemgående i strategiens indsatsområder, at der er behov for en fælles koordinering, et fælles kvalitetsniveau og fælles rammer for, hvordan kvaliteten og mangfoldigheden kan styrkes. Det betyder ikke, at alt skal foregå centralt. Tværtimod skal det decentrale og den diversitet, der er på området, bibeholdes, da forskellighederne sagtens kan rummes inden for en fælles organisering og fælles koordinering, samtidig med, at man sikrer en overordnet enighed.

Strategien skal sikre, at alle børn og unge møder og oplever billedkunst på et fagligt højt kvalitetsniveau. Dvs. at der skal tænkes i to spor, hvor der både er undervisning for de mange børn og unge i den obligatoriske undervisning i folkeskolen, og for dem, der har særlig interesse, på billedskoler og talentskoler.

Introduktion til oplæg

I det følgende præsenteres fem centrale anbefalinger på tværs af indsatsområderne. Herefter beskrives det forberedende arbejde med strategien: baggrund, erfaringsgrundlag og arbejdsproces samt det fælles værdigrundlag.

Efterfølgende beskrives de enkelte udvalgte strategiske indsatsområder: **billedskoler, talentskoler, folkeskolen, kunstmuseer og kunsthaller** og **kompetenceudvikling, videnopsamling og fødekæde** med udfordringer og anbefalinger. I bilagene 1–5 kan ses et udvalg af anbefalinger fra interessenter.

Aktører på billedkunstmrådet for børn og unge

Dagtilbud og skoler: Vuggestuer, børnehaver, folkeskoler, fritidstilbud, billedskoler, kulturskoler, talentskoler, ungdomsskoler, efterskoler, gymnasier, HF og andre ungdomsuddannelser

Kunstinstitutioner: Kunstmuseer og kunsthaller

Uddannelsesinstitutioner: Pædagog- og lærerseminarier, arkitektskoler, designskoler, højskoler, universiteter, kunstakademier

Interesseorganisationer: Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder, Danmarks Billedkunstlærere, Billedkunstnernes Forbund (BKF), Unge kunstnere og kunstformidlere (UKK), Museumsformidlere i Danmark (MID)

Andre: Professionelle billedkunstnere, designere og arkitekter, pædagogiske læringscentre (PLC), kulturkonsulenter m.fl.

Hvem står bag?

Oplægget er udarbejdet af Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst (KBUB) i samarbejde med styregruppen.

Styregruppen består af repræsentanter for billedskoleområdet, talentudviklingsområdet, folkeskoleområdet, professionelle billedkunstnere, museumsformidlere og kunstakademierne. Der er desuden tilknyttet et advisory board til KBUB.

Styregruppens medlemmer er:

Anne Line Svelle, leder af Børnekulturhuset i Aarhus Kommune, Skoletjenesten ULF, FABUK

Annemette Axelsen, Aarhus Billedkunstcenter (AABKC), seminarlærer

Birgit Pedersen, formidlingsinspektør ARoS, Foreningen af Museumsformidlere i Danmark (MID)

Eva Ring, leder af Københavns Billedskole i Tvillingehallen (formand for styregruppen)

Hanne Algot Jeppesen, leder af Aarhus Billed- og Medieskole

Jane Bendixen, Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder, undervisnings- og udviklingsansvarlig, Arken

Jannik Broz, leder af Billedskolen Horsens Kunstmuseum og Visuelt Gymnasium Horsens

Lars Bent Petersen, billedkunstner, professor på Det Kgl. Danske Kunstakademi

Lykke Andersen, formand for Danmarks Billedkunstlærere

Marie Louise Exner, billedkunstner, koordinator på BGK Esbjerg, næstformand i BGK-Foreningen

Miriam Katz, redaktør/informationsmedarbejder Billedkunstnernes Forbund (BKF)

Stine-Ofelia Kildevang, billedkunstner, bestyrelsesmedlem i Unge Kunstnere og Kunstformidlere (UKK)

Advisory boards medlemmer er:

Anne Skare-Nielsen, fremtidsforsker og partner i Future Navigator

Carl Quist-Møller, forfatter, tegner og musiker

Christian Have, indehaver og kreativ direktør i Have Kommunikation

Christina Papsø Weber, direktør for CKU, kunsthistoriker

Elsebeth Gerner-Nielsen, rektor for Kolding Designskole

Lars Goldschmidt, partner Rise and Shine IS, tidl. direktør i Dansk Industri

Matthias Hvass Borello, kritik- og debatredaktør, Kunsten.nu

Peter Kær, tv-vært, foredragsholder og kunstformidler

Rasmus Tscherning, direktør for Center for Kultur og Oplevelsesøkonomi (CKO)

Sanne Kofod Olsen, rektor for Det Kgl. Danske Kunstakademi

Susan Hinum, billedkunstner, forstander Kunsthøjskolen på Ærø

FEM CENTRALE ANBEFALINGER

Børn og unge møder billedkunsten mange steder. Alle børn stifter bekendtskab med den i folkeskolen, nogle børn og unge opsøger billedkunsten på billedskoler og talentskoler eller i forbindelse med besøg på en kunstudstilling. Disse institutioner er således rammen for langt de fleste møder med billedkunsten, og de er derfor i centrum i strategioplægget. Nedenfor peges på fem centrale anbefalinger på tværs af indsatsområderne.

1. Lovgrundlag - undervisning og ledelse

Billedskolerne og talentområdet skal have et lovgrundlag, der definerer ledelse, rammer og vilkår for deres virke, og som skal være med til at sikre et kvalitetsniveau, der berettiger til statsstøtte.

En styrket ledelse på billedskoler og talentskoler vil fokusere indsatsen og frigøre ressourcer til det direkte arbejde med undervisning og formidling af billedkunst til børn og unge. Et lovgrundlag med sikring af en økonomisk ramme til billedkunst med børn og unge vil samtidig i højere grad ligestille billedkunstområdet med musikområdet.

På folkeskoleområdet skal billedkunstundervisningen have en væsentlig højere grad af kompetencedækning og et øget timetal svarende til musikundervisningen fra 1.-6. klasse.

2. Sammenhæng og samarbejde

Der skal etableres et tæt tværgående samarbejde på statsligt niveau mellem fagkonsulenter, relevante styrelser og ministerier og mellem ministerier og kommuner, så overordnede initiativer koordineres og styrkes.

For at fremme sammenhæng, kontinuitet og kvalitet skal billedkunst for børn og unge indgå i de kommunale kulturstrategier, ligesom kommunerne i højere grad skal integrere billedkunst for børn og unge i kulturaftalerne.

3. Fødekæde og partnerskaber

Alle led i den billedkunstneriske fødekæde skal styrkes for at sikre et sammenhængende billedkunsttilbud til børn og unge. Det skal sikres igennem lovgrundlag, et styrket samarbejde og forpligtende partnerskaber mellem institutioner, organisationer og aktører på billedkunstområdet for børn og unge. Eksempelvis vil opprioritering af billedkunstfaget på pædagog- og læreruddannelsen og samarbejde mellem uddannelses- og kulturinstitutioner styrke både billedkunstaktiviteter i dagtilbud og undervisning i folkeskolen.

4. Kompetenceudvikling og netværk

For at sikre høj kvalitet i undervisning og formidling af billedkunst til børn og unge skal der være mulighed for kompetenceudvikling. Udbuddet af efteruddannelser og muligheden for at benytte dem skal styrkes. Samtidig skal der afsættes ressourcer til at etablere og vedligeholde faglige netværk og etablere praksisfællesskaber, nationalt, kommunalt og lokalt.

5. Videnopsamling, formidling og koordinering

Viden, best practice og gode erfaringer skal samles og formidles til gensidig inspiration og udvikling. Dette skal sikre et kritisk og nysgerrigt blik på egen praksis og en videreudvikling af både formidling og undervisning i billedkunst for børn og unge. Disse opgaver skal varetages af et landsdækkende kompetencecenter, der kan koordinere, formidle, rådgive og fungere som central høringspart. For at undgå videnstab og fastholde netværk, initiativer og erfaringsopsamling anbefales, at Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst videreføres.

HVORFOR ER BILLEDKUNST FOR BØRN OG UNGE VIGTIG?

Billedkunst har først og fremmest en egenværdi, men derudover er der en række positive virkninger.

I en visuel verden skal børn og unge tilegne sig visuelle kompetencer:

- Børn og unge lærer den visuelle kulturarv – vores fælles fortælling – at kende
- Børn og unge oplever billedkunst som et sprog på tværs af grænser
- Børn og unge lærer at opleve verden gennem alle deres sanser
- Børn og unge får åbnet deres sanser og skærpet deres opmærksomhed over for omverdenen på en refleksiv måde – og er dermed åbne for tilegnelse af ny viden
- Børn og unge lærer at se – og at aflæse billeder
- Børn og unge lærer at være skabende, medskabende, kreative og innovative
- Børn og unge lærer at tænke hypotetisk gennem kunstens refleksionsevne
- Børn lærer at se tingene fra et andet sted, en anden tid og en anden social kontekst
- Børn og unge får taktile oplevelser, får brugt deres hænder og får kendskab til materialer og håndværk
- Børn og unge får mulighed for fordybelse og dygtiggørelse
- Børn og unge møder billedkunsten og kunstnere, der brænder for og kan formidle deres felt
- Børn og unges arbejde med billedkunst styrker den enkeltes personlige udvikling, selvopfattelse og identitet
- Børn og unges arbejde med billedkunst kan styrke trivsel, overskud og samarbejde

Har man blot én gang deltaget i et projekt i billedkunst, arkitektur eller andre musiske fagområder, er man ikke i tvivl om, at deltagelse i disse fag flytter børn og unge ud af vanlige og fastlåste roller. Børn og unge udfordres til at gå på opdagelse i omgivelserne og i sig selv, de får mulighed for og redskaber til at finde deres egen udtryksform, og de oplever glæde ved at skabe, udtrykke sig og dygtiggøre sig. Børn og unge kan gennem billedkunsten få ny indsigt i, perspektiver på og fortolkninger af verden, ligesom billedkunsten kan give underviserne anledning til at se på børn, unge og omgivelser på nye måder.

Børn og unge er fremtidens kulturelle aktører, innovatører og forbrugere. De skal have adgang til og mulighed for at gå i dialog med billedkunsten og dens koder – på lige fod med andre kunstarter og på lige fod med andre medborgere. At bruge sine sanser, arbejde med sine hænder og opdage nye materialer og arbejdsmetoder åbner børns og unges øjne for at bruge deres kompetencer på nye måder. Praksiselementet er vigtigt i arbejdet med børn, unge og billedkunst, fordi processen kan føre til erkendelse, indsigt og kritisk tænkning. Her opøves metoder og færdigheder, der styrker det eksperimentierende og undersøgende, nysgerrigheden, forundringen og sanseligheden.

ERFARINGSGRUNDLAG OG ARBEJDSPROCES

Udarbejdelse af strategioplæg

Strategioplægget bygger på kompetencecentrets arbejde med en vedvarende inddragende proces samt kompetencecentrets indhentede erfaringer fra kortlægninger, konferencer, modelprojekter, tværgående samlende events, elevtræf, interviews, spørgeskemaer, devalueringer m.m.

Desuden blev der i juni 2016 afholdt et tværgående strategiseminar, hvor hele billedkunstområdet for børn og unge var repræsenteret. En række nøglepersoner fra alle områder var inviteret til at kvalificere oplægget til en strategi for børn, unge og billedkunst. Hermed ønskede kompetencecentret at sikre en fortsat inddragelse og høring af relevante parter, interessenter og aktører på området.

Kompetencecentrets styregruppe har været tilknyttet arbejdet. Gruppen deltog på seminaret og har godkendt strategioplægget på sit møde i august 2016.

Vigtige valg

Dette oplæg til strategi taler om billedkunstbegrebet i en bred forstand. Det betyder en nødvendig åbenhed og rummelighed og en accept af forskellighed og en mangfoldighed i genrer, perspektiver og arbejdsformer inden for billedkunsten. Det betyder desuden, at såvel design som arkitektur er inkluderet, hvilket det også er i folkeskolens billedkunstundervisning og i Huskunstnerordningen².

Strategien sætter særlig fokus på billedkunsten, det særegne for og professionalisering af billedkunstområdet, både hvad angår finansiering, fysiske rammer og organisatoriske forhold. Det bunder i en erfaring af, at man ikke nødvendigvis kan overføre erfaringer fra en kunstart til en anden, og derfor er fokus lagt på rammer og vilkår for billedkunsten alene. Der kan søges inspiration fra andre kunstarter, men med en stadig opmærksomhed på, at den tilpasses den billedkunstneriske virkelighed på alle planer.

I valget af modelforsøg har kompetencecentret, jf. den oprindelige ansøgning, arbejdet i dybden med billedskole/folkeskole og talentområdet, idet disse områder ikke har nationale ordninger for organisering og støtte.

I 2015 blev der publiceret en undersøgelse af kunst og kultur i dagtilbud,³ som blandt andet satte fokus på, at mange børn ikke oplever kunst og kultur i dagtilbud. En udfordring, der forstærkes af nedprioritering af undervisning i musiske fag på pædagoguddannelsen.

Ligeledes eksisterer der en række undersøgelser på museumsområdet. De to områder indtager en mindre plads i kompetencecentrets arbejde hidtil, og fremadrettet skal der arbejdes mere intensivt med disse på grundlag af aktuelle analyser og behov. Kompetencecentrets aktivitetsstrategi indeholder planer, som forhåbentlig kan realiseres på et senere tidspunkt.

ARBEJDSFORM

I en kontinuerlig dialog med såvel styregruppe som andre samarbejdspartnere er strategioplægget baseret på de spor, der blev lagt ved etablering af kompetencecentret: kortlægning og dokumentation, samarbejde og netværk, involvering og inddragelse, synlighed, kompetenceudvikling og modelprojekter.

Kortlægning og dokumentation

I gennem en årrække har Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder gennemført billedskoleundersøgelser, der har afdækket billedskolernes virke og vilkår. Kortlægningerne har gjort det muligt at følge udviklingen på billedskolerne såvel kvantitativt som kvalitativt. I regi af KBUB er der i 2014/2015 gennemført en tilsvarende undersøgelse af billedskoleområdet.⁴ I forlængelse af modelprojekt om samarbejde mellem folkeskole og billedskoler er der desuden udgivet en publikation.⁵

Som en del af modelprojekt om talentudvikling blev også dette område kortlagt. Spørgsmål og undersøgelsesdesign blev tilrettelagt i samarbejde med repræsentanter for det landsdækkende talentnetværk, og undersøgelsen blev publiceret i 2015.⁶

Samarbejde og netværk

Såvel på billedskoleområdet som på talentområdet har kompetencecentret etableret netværk mellem ledere og undervisere, internt såvel som eksternt, hvilket har skabt rum for faglig sparring og inspiration fra kolleger. Et mål har været at styrke sammenhængen mellem de enkelte led i den billedkunstneriske fødekæde, blandt andet i lancering af samarbejdsprojekter i forbindelse med den landsdækkende Billedkunstens Dag.

Involvering og inddragelse

Det har været magtpåliggende for kompetencecentret hele tiden at inddrage de relevante parter, der har interesse for eller del i et bestemt område. Gennem løbende dialog, interviews og udvikling af nye tiltag i samarbejde med en lang række aktører er der kommet værdifuld viden og input til såvel arbejdsproces og projekter som til det endelige strategioplæg.

Synlighed

PR, synliggørelse og kommunikation om billedkunstens værdi for børn og unge er en rød tråd igennem alle aktiviteter. Arbejdet i KBUB er løbende kommunikeret til relevante interessenter, f.eks. gennem nyhedsbreve, en aktiv hjemmeside, GO-cards, plakater og deltagelse i arrangementer, hvor der har været mulighed for at viderebringe vores vision. Specielt den landsdækkende Billedkunstens Dag har medvirket til at synliggøre billedkunst for børn og unge både på institutioner, i det offentlige rum og i medierne.

Kompetenceudvikling

I løbet af de seneste år er der afholdt flere konferencer og seminarer målrettet undervisere og formidlere inden for billedkunst til børn og unge. Desuden er der afholdt en konference om talentudvikling på billedkunstområdet (støttet af BKF og Børnekulturens Netværk) og et opsamlende strategiseminar.

Modelprojekter

Der er gennemført to modelprojekter i regi af KBUB: Samarbejde mellem folkeskoler og billedskoler (støttet af Undervisningsministeriet) og Talentudvikling. Begge projekter blev afsluttet i sommeren 2016, og erfaringerne fra de to projekter udgør et væsentligt vidensgrundlag i forhold til strategiens anbefalinger på de to områder.

FÆLLES VÆRDIGRUNDLAG

Når kompetencecentret har afsøgt metoder til at få interessenterne til "at tale med én stemme" og til at stå samlet som fagområde, har omdrejningspunktet været at finde et fælles sprog og nogle fælles kerneværdier for at beskrive området. Vi betragter verden gennem værdier – det gør andre også –, så det har i afsøgningen været vigtigt at finde ud af, om samarbejdspartnerne forstår det samme ved værdierne, hvordan de prioriteres, hvad de betyder indholdsmæssigt for de enkelte områder, og hvordan de smitter af på samarbejdet og kommunikationen med andre interessenter.

De gennemgående fælles kerneværdier på alle delområder samler sig om **fællesskab, mangfoldighed** og **kvalitet**. Disse værdier er således et udtræk af de samlede erfaringer i KBUB og de tilbagemeldinger, vi har fået. De er blevet brugt løbende, blandt andet i modelprojekterne, til at beskrive mål og midler for den samlede indsats for børn, unge og billedkunst såvel på organisations- som på praksisniveauet. Værdierne danner desuden grundlag for beskrivelse af indsatsområder, udfordringer og anbefalinger.

Fællesskab

Målet om at styrke den samlede billedkunstneriske fødekæde indfries ikke i et lineært perspektiv, men ved at styrke alle led i kæden og sætte fokus på hele billedkunstmrådet for børn og unge og sammenhængen imellem de enkelte led. Det fordrer et fællesskab institutioner, formidlere, undervisere og elever imellem. Det kræver netværk og videndeling både på lokalt og nationalt plan, og det kræver, at de enkelte områder tager ansvar, initiativ og aktivt del i samarbejdet. Brobygningen og fællesskabet mellem forskellige aktører på billedkunstmrådet skaber samtidig grobund for at tale med fælles stemme og giver området større volumen og gennemslagskraft. Samarbejdende fællesskaber skaber desuden rammerne for aktiviteter, der giver synlighed og udvikling for hele fagområdet.

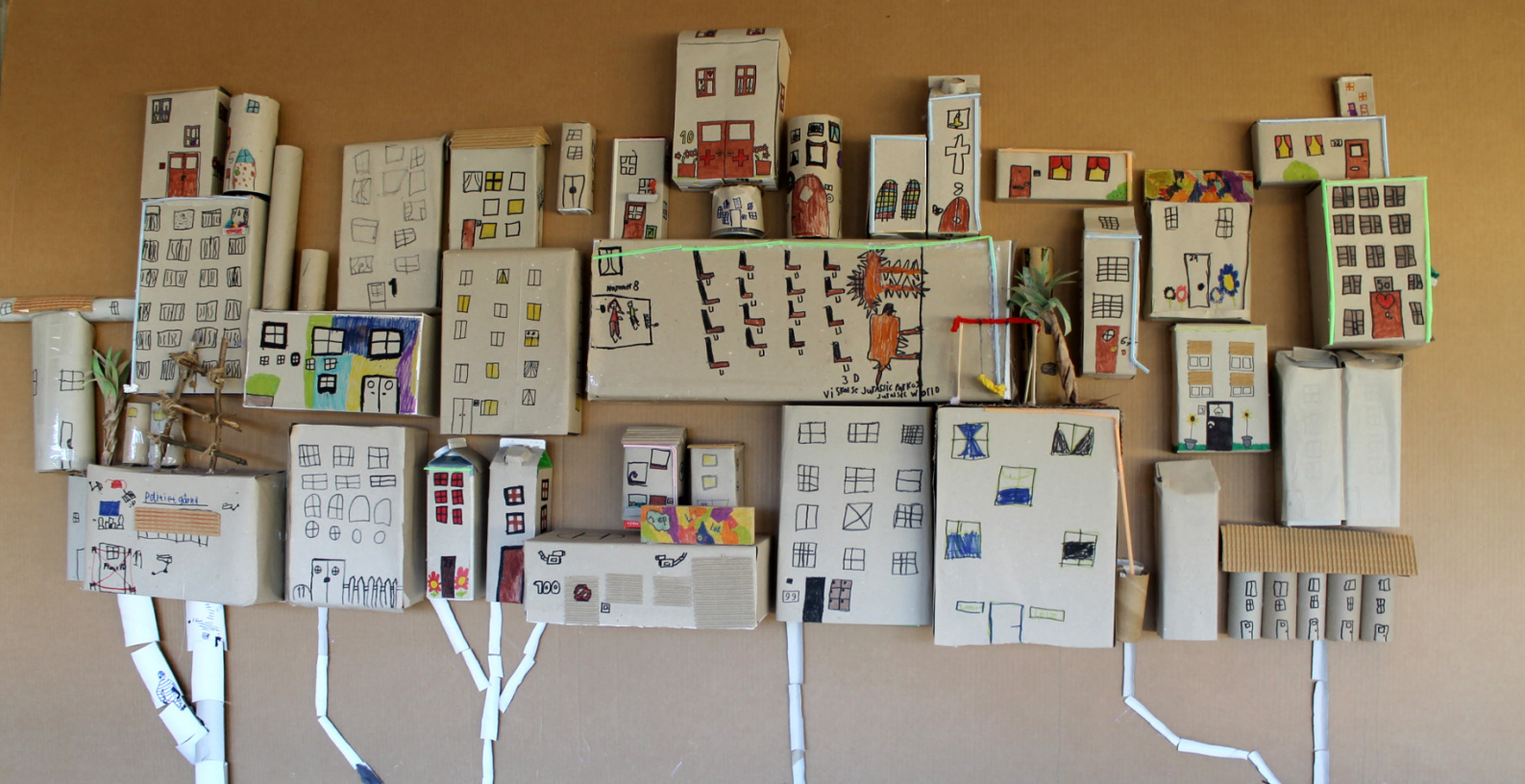
For børn og unge skal det overordnede samarbejde bidrage til at skabe flere fælles mødesteder, interessefællesskaber og fælles oplevelser. Samtidig er indsigt i både samtidskunsten og vores fælles visuelle kulturarv med til at skabe et tilhørsforhold og et kulturelt fællesskab.

Mangfoldighed

Billedkunstmrådet for børn og unge består af mange aktører og udgør et broget billede af institutioner og organiseringer, tilbud og tilgange. Inden for en fælles ramme udgør denne mangfoldighed en særlig demokratisk værdi, som gør området stærkt og dynamisk.

Det betyder, at der ikke skal etableres for faste, færdige organisationsmodeller, men at der tværtimod skal skabes plads og rum til flere modeller med hensyntagen til lokale forhold, hvor de lokale potentialer udnyttes, og hvor der kan etableres nye samarbejder. Et opmærksomhedspunkt er dog, at der kan opstå et dilemma i spændingsfeltet mellem fælles rammer/retningslinjer og mangfoldighed samt mellem kvalitet og mangfoldighed.

I praksisarbejdet med børn og unge betyder mangfoldighed en stor variation i aldersgrupper, målgrupper og social baggrund. Dette understreger en nødvendig rummelighed, der inkluderer alle børn og unge. Endelig dækker mangfoldighed også over et bredt billedbegreb, der favner billedkunst, arkitektur, design m.m. Det betyder ikke, at anything goes, men understreger vigtigheden af at løfte blikket og have en varieret, åben og inkluderende tilgang.

Kvalitet

Den sidste gennemgående værdi, som alle interessenter insisterer på, er høj kvalitet og en professionel tilgang til hele området, i undervisning, formidling og ledelse.

Fælles parametre for at fremme høj kvalitet er kvalificerede undervisere, tid til fordybelse og kontinuitet – og mulighed for eksperimenter, videndeling og kompetenceudvikling. Der er dog formentlig en mere differentieret vægtning af kunstfaglige, pædagogiske og sociale kvaliteter, afhængig af institutionen og dens opgaver.

Alle interessenter peger på, at børn og unge skal møde engagerede og fagligt dygtige undervisere og formidlere, og at de skal opleve variation, kontinuitet og differentieret undervisning/formidling i egnede fysiske rammer. Nogle lægger særlig vægt på mødet med billedkunstnere og andre fagpersoner, gæsteundervisere og museumsbesøg, mens andre især lægger vægt på praksiselementet med fokus på både proces og produkt, det taktile og sanselige og opøvelse af færdigheder. På undervisningsområdet indgår det som en del af kvalitetsvurderingen, at fagmålene skal indfries.

Et sidste element, der ofte nævnes som en særlig kvalitet, er den kontekst, man agerer i. At bevæge sig uden for sin egen matrikel og uden for vante rammer kan ofte tilføre en ekstra kvalitet til mødet med billedkunsten. Inddragelse af lokale aktører og steder kan give børn og unge mulighed for at vise nye sider af sig selv og finde deres "niche" og et fælles mødested med interessefæller.

Når man taler om kvalitet for børn og unge, er der naturligvis også forskel på forskellige målgrupper. Hvad der er kvalitet for små børn, er ikke det samme for større børn og unge. Men for alle gælder det, at det at være medskabende og deltagende er en kvalitet, der skaber grobund for inklusion, motivation og trivsel. Fremadrettet vil et samlande kompetencecenter være afgørende for, at det lykkes at bibeholde, vedligeholde og videreføre områdets fokus på fællesskab, mangfoldighed og kvalitet.

STRATEGISKE INDSATSOMRÅDER

Med afsæt i kompetencecentrets arbejde i den treårige projektperiode omhandler strategioplægget fem centrale indsatsområder: billedskoler, talentskoler, folkeskolen, museer og kunsthaller samt kompetenceudvikling, videndeling og fødekæde.

Inden for hvert område beskrives en række centrale udfordringer, og der gives forslag til anbefalinger på det statslige og kommunale niveau samt til billedkunstens aktører.

Beskrivelse af udfordringer og anbefalinger er udarbejdet i samarbejde med centrale aktører på de forskellige områder. Uddrag af konkrete forslag til anbefalinger fra billedkunstaktører kan ses i bilag 1-5. De er bearbejdet, sammenskrevet og opsummeret af kompetencecentret.

1. BILLEDSKOLER

Organisering

Billedskoler i Danmark har mere end tredive år på bagen, og der er i den forløbne tid sket en stor udvikling inden for området, både i den geografiske udbredelse, i den indholdsmæssige bredde og i samarbejdet med det omgivende samfund. Hvor der i 90'erne var i en stor stigning i antallet af billedskoler (fra 10 til 110 på ti år) er der de seneste ti år ikke kommet mange nye billedskoler til, men de eksisterende er stabiliseret mht. kommunale tilskud, de er blevet mere synlige, og de deltager – så vidt økonomien rækker – i flere lokale samarbejder. Da det ikke er en kommunal forpligtelse at oprette en billedskole (jf. lovgivning på musikskoleområdet), er der fortsat 20 kommuner, der ikke har en billedskole. En del billedskoler er stadig ganske små og fungerer enten i privat regi eller som et enkelt eller få hold på en kulturskole. I regi af landsforeningen Børn, Kunst og Billeder har billedskolerne tidligere haft en billedskolekonsulent med en rådgivningsfunktion tilknyttet, en funktion, som fremover skal ligge i kompetencecentrets regi.

Fællesskab og fødekæde

Billedskolernes situation, dokumentation⁷ og etablering af ledernetværk har tilført billedskolerne ny inspiration og udvikling og har ført til en oplevelse af et større fællesskab og en større videndeling billedskolerne imellem. Det kommer til udtryk i et kvalitetsløft, i en bredere tilgang til billedkunstområdet og i inddragelse af flere aktuelle temaer med udgangspunkt i børns og unges hverdag.

Der er stadig områder, som mangler at blive belyst, f.eks. hvad det betyder for indholdet i en billedskole, at den ligger sammen med et museum, sammen med en talentlinje eller som del af en tværfaglig kulturskole.

Mangfoldighed og synlighed

Billedskolerne har generelt samarbejde med mange slags institutioner og laver mange skoleprojekter, huskunstnerprojekter og åbne arrangementer for alle børn. Ud over traditionelle genrer som tegning, maleri og skulptur undervises der mange steder også i arkitektur, design, street art, scenografi m.m.

Fritidsundervisningen er for flere aldersgrupper af børn og unge. En del billedskoler ønsker økonomisk og praktisk mulighed for at kunne tilbyde undervisning til flere brugergrupper, f.eks. til de ældste børn, så de kan fastholdes og fortsat udfordres efter mange år i billedskolen.

Ud over den fritidsundervisning, der foregår for børn og unge som selvvalgte og betalte interessefællesskaber, ønsker billedskolerne også mulighed for at indgå i flere partnerskaber og samarbejder, der inddrager alle børn og unge i mødet med billedkunsten. Det handler primært om mere samarbejde med folkeskolen, daginstitutioner og boligforeninger. Ønsket om en større mangfoldighed i billedskolerne kræver mere gen-

Antal: Der er ca. 100 billedskoler i Danmark, og ca. 17.275 børn og unge deltog i billedskoleaktiviteter i 2015.

Udbredelse: Der er billedskoler i 78 kommuner (heraf har nogle kun et enkelt hold).

Organisering: Ca. 1/3 af billedskolerne er organiseret som del af en kulturskole eller musikskole, andre er kommunale, foreninger med kommunalt tilskud, tilknyttet et museum/kunsthall eller andet. Billedskolerne opererer dermed inden for vidt forskellige organisatoriske og økonomiske rammer.

Undervisere: Professionelle kunstnere og designere/formgivere/grafikere (ca. halvdelen), ansatte med en læreruddannelse eller andre baggrunde.

FAKTA

sidig fleksibilitet, mere tid til samarbejde, gensidig forventningsafstemning og rollefordeling samt en forbedring af de økonomiske muligheder. Desuden kræver det en større synlighed af, hvilke kompetencer billedskolen har, og hvilke sammenhænge billedskolerne kan indgå i.

Faglig kvalitet og efteruddannelse

Der foregår løbende en diskussion på tværs af billedskolerne om, hvilke kvaliteter der ud over de organisatoriske og fysiske rammer udgør en god billedskole. Hvordan er eksempelvis kvaliteten i undervisningen, hvem underviser, hvem er målgruppen, hvordan er samarbejdet med lokalområdet osv. Andre parametre er tid til fordybelse, social trivsel og styrkelse af den enkelte elevs udvikling og kulturelle dannelse. Undervisernes dobbeltfaglighed, den billedkunstfaglige og den formidlingsmæssige, står også i centrum, når det gælder børns møde med billedkunsten. Der er behov for efteruddannelse og opkvalificering, så undervisere og ledere kan imødekomme flere behov fra brugere og samarbejdspartnere.

Derudover påpeger flere billedskoler, især uden for de større byer, at det kan være svært at rekruttere kvalificerede undervisere. De fleste undervisere er timelønsansatte og har ofte et ugentligt timetal på under 10 timer. De usikre rammer og ansættelsesvilkår gør det sværere at fastholde underviserne, hvilket påvirker kontinuitet og progression i undervisningen. Det bevirker også, at der er meget begrænsede ressourcer til at deltage i tværgående samarbejder, idet der ikke er timer til udvikling af undervisningen. Endelig er et element, der betyder noget for de fleste områder af billedskolernes virke, at der sker en styrkelse både af den ledelsesfaglige og den billedkunstfaglige ledelse af billedskolerne. Det gælder også på de billedskoler, som indgår i en kulturskole. Dermed styrkes fagligheden, og der frigøres ressourcer til underviserne, så de kan sætte fokus på arbejdet med børn og billedkunst.

Opsamlende udfordringer

- Lovgrundlag og faste økonomiske rammer
- Billedskoler i alle kommuner
- Udarbejdelse af fælles retningslinjer og rammebetingelser for undervisning i billedskoler
- Ansættelse af kunstfaglig ledelse i alle billedskoler
- Muligheder for opkvalificering af undervisere og ledelse (videndeling, udveksling)
- Ressourcer til udvidelse af brugergrupper (førskolebørn og unge, gymnasier og skoleprojekter)
- Tættere kontakt til talentområdet og den øvrige fødekæde
- Større synlighed og profilering af billedkunstens styrker
- Mulighed for at fastholde billedskolernes fritidsundervisning som et længerevarende kontinuerligt forløb på et kvalitativt højt niveau
- Konsulentrådgivning vedr. lovgivning, ansøgninger, koordinering, seminarer, kurser mv.
- Etablering af partnerskaber
- Ansættelsesvilkår

ANBEFALINGER

Statsligt niveau

1. Sikre lovgivning og støtte til billedskoler - billedskolerne på finansloven

Som grundlag for en kommende lovgivning om og støtte til billedskoler skal der udarbejdes en rammebeskrivelse for undervisning. Billedskolerne skal have egen tilpassede støtteordning, så støttemidlerne udnyttes bedst muligt.

Det skal indskrives i lovgivningen, at kommunerne har pligt til at oprette et billedskoletilbud (jf. musikskoler). Desuden skal der, som en følge af en statsanerkendelse, være en forpligtelse til gensidigt, forpligtende samarbejde mellem folkeskoler og billedskoler.

2. Billedskolekonsulent

Der skal ansættes en billedskolekonsulent til at varetage en landsdækkende rådgivningsfunktion. Det kan f.eks. være i forbindelse med oprettelse og drift af billedskoler, etablering af partnerskaber og lokale samarbejdsrelationer, ansøgninger samt videndeling i netværk og på seminarer.

Kommunalt niveau

1. Billedskoletilbud i alle kommuner

Kommunerne skal medvirke til, at der kommer støtte til og fælles rammer for kommunale billedskoler, og at der oprettes billedskoler i alle kommuner. De skal desuden være garant for, at der ansættes kunstfaglig ledelse i alle billedskoler.

Kommunerne skal stille egnede fysiske rammer til rådighed for undervisning og udstillinger.

2. Kvalificering af både den ledelsesfaglige og den billedkunstfaglige ledelse i billedskoler

Kommunerne skal sikre, at der ansættes kvalificerede ledere og undervisere. Ved ansættelser af kunstnere kan der samarbejdes med de kommunale billedkunstråd. Desuden skal der være ressourcer til efteruddannelse og opkvalificering samt deltagelse i netværk og samarbejdsprojekter.

Billedkunstens aktører

1. Fælles retningslinjer for billedskoler

Med henblik på kvalitetssikring skal de landsdækkende organisationer bidrage til udfærdigelse af fælles retningslinjer og rammebetingelser for undervisning i billedskoler.

2. Deltagelse i nationale events

Organisationer og institutioner skal medvirke til synliggørelse af billedkunst ved deltagelse i nationale arrangementer og events (Billedkunstens Dag, Skolemesse mv.). De skal aktivt være med til at udvikle den landsdækkende Billedkunstens Dag og gøre den til en fast tilbagevendende tradition.

3. Etablere partnerskaber og fælles projekter med andre billedkunstaktører

Billedskolerne skal etablere kontakt til aktører i den øvrige visuelle fødekæde med henblik på fælles projekter og evt. fælles opkvalificering af undervisere og kunstnere.

4. Aktualitet i billedkunstundervisningen

Børn og unge skal inddrages i projekter og processer, og deres hverdag inddrages i undervisningen.

2. TALENTSKOLER

Organisering

Det billedkunstneriske talentområde har – ligesom billedskolerne – en lang række forskellige modeller for organisering. I dette oplæg til strategi betegner talentundervisning den undervisning, der foregår på et kvalitativt højt niveau og som et kontinuerligt forløb over længere tid.

Talentområdet har både Billedkunstnerisk Grundkursus (BGK), som er ækvivalent til Musikalsk Grundkursus (MGK) på musikområdet, og mange andre bud på billedkunstnerisk talentudvikling, blandt andet Visuelt HF og Visuelt Gymnasium. Der er tale om modeller med et-, to- eller treårige forløb og med forskelligt ugentligt timetal. Det kan ikke påvises, at én model fungerer bedre end andre. Det ser ud til, at det lige så meget handler om motivation, mødet med en professionel kunstner, fælles interessefællesskab med andre unge, hårdt arbejde og praktiske forhold som om antallet af timer eller en bestemt standardmodel.

I en foranderlig tid handler talentudviklingen også om at tænke det visuelle område ind i en uddannelsesverden, der er i forandring – og tænke undervisningen ind i et ungdomsliv, hvor der appelleres til de unges gunst fra mange sider.

De mange modeller er en udfordring i forhold til at samle området, hvilket igen viser et behov for en samlet rammebeskrivelse af/retningslinjer for talentundervisningen samt en dokumentation af undervisningens virkemidler. Det kan fremme et fælles kvalitetsniveau, en samlet koordinering og en samlet synlighed – samt at man taler med én stemme og bevæger sig i en fælles retning for at løfte området. Det kan ske, uden at det behøver at gå ud over forskelligheden. I den forbindelse skal der tages en diskussion af, om det er hensigtsmæssigt, at billedkunstområdet og de performative kunstarter skal fungere efter den samme model, eller om det tværtimod kan være en hæmsko for at udvikle nye tanker, ideer og modeller, eftersom forberedelsen til en professionel karriere inden for billedkunst er meget forskellig fra andre kunstarter.

Fødekæden

Mindre end halvdelen af talentskolerne er forbundet med en billedskole, og kun ganske få har kontakt til de videregående uddannelser.⁸ En tættere forbindelse mellem disse vil styrke fødekæden, ligesom en sammenhæng mellem brede tilbud og de mere specialiserede kan medvirke til, at flere får mulighed for at udvikle deres talent. Eleverne kan bygge videre på de allerede tilegnede kompetencer og opnå et kvalitativt løft på alle niveauer.

Økonomi og geografi

Ligesom på billedskoleområdet har der været flere landsdækkende forsøg og evalueringer⁹ på talentområdet, men de gode resultater har hverken ført til en fast bevilling fra staten eller lokal forankring.

FAKTA

Antal: 13 talentskoler har været med i KBUB-netværket (heriblandt Visuelt Gymnasium og Visuel HF). Herudover findes flere kunsthøjskoler og private talentskoler.

Udbredelse: Talentskolerne er fordelt på 13 kommuner og 4 regioner.

Organisering: 6 talentskoler er kommunale, 3 er selvejende med kommunal støtte og 4 har anden organisering (Kulturregion, forening, VIA-UC).

Undervisere: Professionelle billedkunstnere og andre faguddannede fra det visuelle område.

Talentskolerne er primært kommunalt finansierede og har ikke som musikrådets talentlinjer et lovgrundlag og statslig støtte, hvilket bevirker en usikkerhed om undervisningen, organisatorisk såvel som økonomisk, ligesom det giver en tilfældig geografisk fordeling.

Nogle steder ligger talentskolerne geografisk tæt på hinanden, hvilket kan udfordre rekrutteringen af elever, andre steder er der langt for eleverne til den nærmeste talentskole, hvilket kan udfordre dem med hensyn til transportmuligheder og økonomi, da eleverne ikke som på ungdomsuddannelserne kan få transporttilskud.

I de tyndtbefolkede områder kan det desuden være svært at rekruttere kvalificerede undervisere.

Der er kun få steder optimale rammer og vilkår for praksis, både hvad angår organisering og bemanning. At mange er timelønsansatte går ud over forberedelse, tværgående samarbejder samt engagement i et nationalt talentnetværk.

Talentområdet som modelprojekt

I modelprojektet om talentudvikling har KBUB haft fokus på at kortlægge området¹⁰ i hele dets bredde og mangfoldighed, at skabe et nationalt netværk, hvor der kan foregå en kontinuerlig og sammenhængende erfaringsudveksling, samt at etablere konkrete samarbejder og praksisfællesskaber i forbindelse med et årligt talenttræf for unge talentelever og deres undervisere.

Opsamlende udfordringer

- Lovgrundlag og faste økonomiske rammer
- Stor variation af organisationsmodeller
- Forbindelse til den billedkunstneriske fødekæde
- Høj elevbetaling og store transportudgifter for eleverne
- At holde tilbuddet åbent for alle, samtidig med at der samarbejdes med ungdomsuddannelserne
- Rekruttering af elever og undervisere i nogle geografiske områder

ANBEFALINGER

Statsligt niveau

1. Lovgivning og støtte til talentskoler - talentskolerne på finansloven

Som grundlag for en kommende lovgivning og støtte til talentskoler skal der udarbejdes en rammebeskrivelse, som kan rumme de forskellige modeller, der findes rundt i landet, og som tager hensyn til geografisk spredning af talentskolerne. Der skal afsættes midler til kunstfaglig ledelse.

2. Udvikling af Team Danmark-model for talentundervisning i billedkunst på de gymnasiale uddannelser

3. Årligt talenttræf for unge

Støtte til et årligt landsdækkende talenttræf, hvor unge talentelever og undervisere mødes. Et fælles mødested for udvikling og videndeling og mulighed for at skabe synlighed om talentområdet.

Kommunalt niveau

1. Kvalificeret ledelse og undervisning på talentskoler

Kommunerne skal tage ansvaret for ansættelse af kompetent ledelse og kvalificerede undervisere. Ved ansættelser af kunstnere kan der samarbejdes med de kommunale billedkunstråd. Desuden skal der være mulighed for efteruddannelse og opkvalificering samt deltagelse i netværk og samarbejdsprojekter i eget regi.

2. Transportordning for talentskoler

Eleverne på den enkelte talentskole kommer typisk fra et relativt stort geografisk område, så der er brug for en transportordning. En transportordning vil være til gavn for rekruttering af elever til talentskoler og en relativt billig løsning.

Billedkunstens aktører

1. Fælles retningslinjer for talentskoler

De landsdækkende organisationer skal bidrage til udfærdigelse af fælles retningslinjer og rammebetingelser for undervisning i talentskoler.

2. Deltagelse i nationale events

Organisationer og institutioner skal medvirke til synliggørelse af billedkunst ved deltagelse i nationale arrangementer og events (Billedkunstens Dag m.fl.).

3. Etablere partnerskaber og fælles projekter med andre billedkunstartører

Talentskolerne skal etablere kontakt til aktører i den øvrige fødekæde med henblik på samarbejde samt kontinuerlig og opkvalificerende undervisning for de unge.

3. FOLKESKOLEN

Danske elever undervises i billedkunst fra 1. til 5. klasse, hvorefter billedkunst kan vælges, hvis skolerne udbyder faget som valgfag i udskolingen. I praksis er der ikke mange folkeskoler, som opretter valghold i billedkunst. Den obligatoriske undervisning i billedkunst stopper således efter 5. klasse, hvilket medfører et hul i fødekæden i hele skoleforløbet. Det giver også en mangel på kontinuitet og faglig progression, et element, der også kan ses i kraft af, at børnene ofte skifter lærer i billedkunst på hvert klassetrin. Med hensyn til den obligatoriske billedkunstundervisning er det også en udfordring, at faget har få timer. Samtidig varetages mange undervisningstimer i billedkunst af lærere uden formelle billedkunstneriske kompetencer, da faget er kendetegnet ved at have en lav grad af kompetencedækning. Det er en gængs opfattelse ude på skolerne, at billedkunst ligger lavt i faghierarkiet og ofte bliver til overs, når fagfordelingen skal gå op.

Faglig kvalitet og efteruddannelse

Ud over flere undervisningstimer og højere kompetencedækning efterspørger Danmarks Billedkunstlærere mere efteruddannelse til billedkunstlærere i folkeskolen, et område, der ifølge foreningen ikke prioriteres af skoleledelserne.¹¹ Kompetenceudvikling og opkvalificering er vigtige parametre for at sikre god og inspirerende undervisning. Stærke fagteams og lokale faglige netværk styrker kompetenceudviklingen og dermed den faglige kvalitet samt giver bedre muligheder for at arbejde tværfagligt.

Fødekæde, folkeskole og gymnasium

For eleverne i det almene gymnasium udbydes billedkunst de fleste steder som et af flere kunstneriske fag, og cirka en tredjedel af eleverne vælger, ifølge Gymnasiets Lærere i Billedkunst og Design, billedkunst. En del gymnasier udbyder også billedkunst på B-niveau, som elever med billedkunst C-niveau kan vælge i 3.g. Her er det dog i praksis ofte vanskeligt at få elever nok. Den nye gymnasireform begrænser muligheden for, at billedkunst indgår i studieretninger. Her udbydes faget sammen med andre fag i fagpakker, og antallet af udbudte billedkunsthold forventes derfor at blive færre. På HF skal elever vælge enten et kunstnerisk fag eller idræt, hvilket kan betyde et yderligere fald i antallet af billedkunstelever.

Pædagog- og læreruddannelse

På folkeskoleområdet bliver der færre og færre linjefagshold i billedkunst på læreruddannelsen, der udbydes kun få diplomuddannelser, og der har ikke i de seneste år været mulighed for kandidatuddannelse i billedkunst.

Også på pædagoguddannelsen er billedkunst blevet kraftigt beskåret på 2014-uddannelsen i sammenligning med 2007-uddannelsen. Et større fokus på netop disse to uddannelser er helt centralt, hvis det

Timetal: Vejledende ugentligt timetal er én lektion i 1. klasse, to lektioner i 2.-4. klasse og én lektion i 5. klasse. Valgfag er obligatorisk som etårigt forløb fra 7.-9. klasse, men ikke alle skoler udbyder valgfag i billedkunst.

Undervisning: Faguddannede, men ikke alle steder varetages undervisningen af lærere med linjefag i billedkunst. Kompetencedækningsgraden i billedkunstundervisningen er på 65,5 %. 47,6 % af billedkunstlærerne underviser ikke i billedkunst.

Uddannelse: Der udbydes stadig færre linjefagshold i billedkunst på læreruddannelserne.

FAKTA

generelle kompetenceniveau skal løftes, da det er i de første år af børns udvikling, der kan skabes interesse og motivation for og gode oplevelser med billedkunstmrådet. Prioritering og satsning på uddannelse i én del af fødekæden kan danne grobund for og styrke de andre dele i den visuelle fødekæde.

Samarbejde og åben skole

I Anne Bamford og Matt Qvortrups rapport *The ildsjæl in the classroom* er det en central anbefaling at fremme aktive partnerskaber mellem skole og kunstorganisationer, mellem lærere, kunstnere og lokalsamfund.¹² Blandt andet i regi af åben skole er der da også kommet fornyet fokus på dette område og på nye muligheder for at udvikle og udvide samarbejdet mellem folkeskoler og billedskoler, museer og kunsthaller, et samarbejde, der kan gavne både elever og undervisere.

Åben skole lægger netop op til, at faglighederne sættes mere direkte i spil med hinanden – hvor læreren har den professionelle tilgang til arbejdet med fælles mål og elevernes læreprocesser, kunstneren til sin kunstneriske praksis – så der sker en gensidig faglig udveksling og inspiration mellem billedkunstlærer og kunstner, og samarbejdet præges af fælles forståelse og ligeværd.¹³ Men det kræver, at der bliver afsat tid til at lave rammer for udvikling, dialog og evaluering – med fokus på fagligheder og kompetencer og på, hvad de forskellige parter kan bidrage med.

Der eksisterer allerede en del gode erfaringer med f.eks. samarbejder mellem folkeskoler og billedskoler, men etableringen af et gensidigt forpligtende samarbejde udfordres af, at der ikke prioriteres ressourcer – tid og økonomi – til at iværksætte samarbejdsprojekter.¹⁴ Ansvarer herfor ligger foreløbigt hos den enkelte skoleledelse og i kommunerne, da der ikke fra statsligt hold har været allokeret penge til samarbejder i forbindelse med åben skole. Samarbejdet forventes dermed i vidt omfang finansieret inden for de eksisterende økonomiske rammer. Nogle pointerer, at åben skole ikke kun er skolernes og skoleforvaltningernes ansvar, men at andre forvaltninger også må engageres ude i kommunerne.¹⁵ På nationalt niveau er det afgørende, at der er samarbejde mellem kultur- og undervisningsministeriet.

Et konkret problem for skolerne er transportudgifter til aktiviteter uden for skolen.¹⁶ Derudover anfører en del billedkunstlærere, at de nye arbejdstidsregler og de få undervisningstimer modarbejder muligheden for billedkunstprojekter med samarbejdspartnere.

Folkeskole- og billedskolesamarbejder som modelprojekt

I modelprojektet om samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler har KBUB kortlagt og dokumenteret samarbejder i en række af landets kommuner og på baggrund heraf afdækket en række modeller for, hvordan samarbejdet kan gribes an – med den åbne skole som ny medspiller.¹⁷ Modellerne skal inspirere andre kommuner, skoler og billedskoler til at indgå i nye samarbejder.

Opsamlende udfordringer

- Lav grad af kompetencedækning i billedkunstundervisningen (for få linjefagsuddannede billedkunstlærere underviser i billedkunst)
- Få timer i billedkunst
- Skiftende lærere giver udfordringer i forhold til kontinuitet og faglig progression
- Lærernes muligheder for at danne og mødes i fagteams
- Efteruddannelse til billedkunstlærere
- Stadig færre linjefagshold i billedkunst på læreruddannelsen
- Prioritering af ressourcer/økonomi til samarbejde med andre institutioner
- Transportudgifter til aktiviteter uden for skolen

ANBEFALINGER

Statsligt niveau

1. Folkeskolen

Timetallet i billedkunst skal opgraderes, minimum som undervisning i musik. Derudover skal der iværksættes flere initiativer, eksempelvis skal der være flere forsøg med billedkunst, afsluttende prøve i billedkunst efter valgfag i 9. klasse, og der skal være mulighed for efteruddannelse, diplom- og kandidatuddannelse.

Dette skal suppleres med mere forskning i, hvad billedkunstundervisning betyder for børn og unge.

2. Udviklingspulje

Der skal oprettes særlige puljer til billedkunstundervisning for at profilere og opprioritere faget og til at udvikle samarbejdsprojekter. Det kan være til åben skole-projekter, til projekter i forbindelse med Billedkunstens Dag eller til udvikling af kunstneriske partnerskaber. Heri skal også ligge mulighed for at søge udviklingsmidler til projektmodning.

3. Uddannelse

Billedkunsthøgskoler i både pædagog- og læreruddannelsen og på de øvrige videregående uddannelser skal styrkes. Der kan evt. laves aftaler mellem læreruddannelse og kunstakademi i lighed med aftalerne om samarbejde mellem læreruddannelserne og musikonservatorierne.

Kommunalt niveau

1. Folkeskolen - kompetencedækning, samarbejde og lederinvolvering

Kommunerne har sammen med skolelederne ansvaret for, at det er uddannede billedkunstundervisere, der underviser børn og unge i billedkunst. Ledelsesprioritering af efteruddannelse og opkvalificering medfører kvalitetsløft, faglig progression samt profilering af faget.

2. Pulje til samarbejdsprojekter

Kommunerne har sammen med skolelederne ansvaret for, at åben skole-projekter med billedskoler, museer og kunsthaller prioriteres højt.

Dette skal suppleres med en fælles koordinering, f.eks. via den kommunale børne- og ungekonsulent, samt etablering af en pulje, der kan søges til samarbejdsprojekter, f.eks. til åben skole-projekter, Huskunstnerprojekter eller til Billedkunstens Dag.

Billedkunstens aktører

1. Dialog med kommuner

Der skal etableres en kontinuerlig dialog mellem billedkunstaktører og forvaltninger samt relevante politiske udvalg omkring billedkunstens betydning og vigtighed for børn og unge.

2. Kontaktpersoner på skolerne

Organisationer og institutioner skal i samarbejde med kommunerne sørge for, at der er en kulturkontaktperson på hver enkelt skole, så det bliver nemmere at finde samarbejdspartnere uden for skolen. Der skal desuden arbejdes på, at der etableres netværk eller billedkunstteams på tværs af institutioner i kommunerne.

3. Lokale partnerskaber

Der skal tages initiativ til lokale partnerskaber med opmærksomhed på lokalområdets forskellige brugergrupper og på en geografisk spredning.

4. Deltagelse i nationale events

Organisationer og institutioner skal medvirke til synliggørelse af billedkunst ved deltagelse i nationale arrangementer og events (Billedkunstens Dag, Springfrøprisen, Skolemesse mv.).

De skal aktivt være med til at udvikle den landsdækkende Billedkunstens Dag og gøre den til en fast tilbagevendende tradition.

4. KUNSTMUSEER OG KUNSTHALLER

Der er mange sammenfald i opgaver og formidling på kunstmuseer og kunsthaller, og der er nogle grundlæggende forskelle. Kunstmuseerne er via lovgivning forpligtet på indbyrdes forbundne opgaver som indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv. Kunsthallernes opgaver er primært at lave skiftende udstillinger og at formidle dem. Det betyder et særligt fokus på den internationale samtidskunst i kunsthallerne, mens museerne også skal forholde sig til bevaring og formidling af kulturarv.

Netværk

De fleste kunstmuseer og kunsthaller har en skoletjeneste, enten deres egen, sammen med andre, eller de er en del af en national eller regional tværfaglig skoletjeneste.

Ud over det nationale netværk af skoletjenester er der flere netværk, som involverer flere kunstmuseer og kunsthaller på tværs af landet. Flere af disse har samtidskunsten som omdrejningspunkt.

Foreningen MID er en tværfaglig forening af formidlere, men der findes ikke et landsdækkende netværk af formidlere for samtlige kunstmuseer og kunsthaller i Danmark, ligesom der ikke findes en oversigt over eller en samlet beskrivelse af institutionernes samarbejde med andre kultur- og undervisningsinstitutioner.

Udvikling og formidling

Kunstformidlerne på kunstmuseer og i kunsthaller er typisk mindre praksisorienterede end undervisere i folkeskoler, billedskoler og talentskoler. Nogle af dem er akademiske medarbejdere (f.eks. fra Kunsthistorie, Moderne Kultur eller Kulturformidling), andre er læreruddannede eller kunstnere, og derudover udgør studerende en stor del af undervisningsmedarbejderne.

Som det er set de seneste år på de andre billedkunstområder, har der også på museer og i kunsthaller været et større fokus på formidling og aktiviteter for børn og unge. Fra 2007–2013 fungerede en tværfaglig formidlingsplan som Kulturstyrelsens strategiske indsatsområder for at styrke og udvikle formidlingen i statslige og statsanerkendte museer. Planen skulle professionalisere og kvalificere formidlingen inden for fem områder: udvikling af museernes formidling, forskning i formidling, uddannelse og kompetenceudvikling, museer og undervisning samt brugerundersøgelser. Erfaringerne fra projekter inden for de fem områder er dokumenteret i flere rapporter.¹⁸

I 2009 blev der gennemført en kortlægning af museernes undervisningsaktiviteter. Resultater og anbefalinger om aktiviteter og samarbejde med uddannelsesinstitutionerne kan ses i en rapport og en publikation om god praksis i museumsundervisning.¹⁹ I forbindelse med den nye folkeskolereform blev der i 2014 oprettet en pulje til udvikling af museernes læringspotentialer i partnerskaber med uddannelsessektoren. I det omfattende dokumentationsmateriale fra diverse indsatser kan man eksempelvis se, at kunstmuseerne er det museumsområde, der har flest børn og unge som brugere, og som har flest tilbud til undervisere.²⁰ Aktuelt ser det også ud til, at der er en stigende interesse fra erhvervslivet for at indgå i nye samarbejder i forbindelse med formidling for børn og unge.

Aktiviteter

Kunstmuseer og kunsthaller tilbyder undervisningsforløb, kurser og åbne aktiviteter, som primært er udviklet i eget regi, og som skoler og institutioner og andre kan byde ind på.

Nogle kunstmuseer har tilknyttet et værksted, hvor man kan kombinere omvisninger og undervisning med "hands-on"-aktiviteter. Enkelte kunstmuseer og især kunsthaller arrangerer desuden med mellemrum interaktive kunstudstillinger eller sanseudstillinger, som regel ledsaget af værkstedsaktiviteter. Disse henvender sig primært til de yngste aldersgrupper. Udstillingerne er somme tider resultatet af et samar-

bejde mellem flere institutioner, så udstillingerne kan flyttes rundt til flere steder i landet.

Endelig skal det nævnes, at det også er på kunstmuseer og i kunsthaller, at børn og unge har mulighed for at blive præsenteret for international samtidskunst og internationale kunstnere.

Cirka 10 kunstmuseer eller kunsthaller har en billedskole tilknyttet, men der findes ingen beskrivelse eller undersøgelse af, hvad det betyder for et kunstmuseum eller en kunsthall at have tilknyttet en billedskole, eller hvad det betyder for en billedskole at ligge på et kunstmuseum.

Ligesom på de øvrige områder kan praktiske forhold og manglende samtænkning af disse forhold vanskeliggøre børns og unges deltagelse i kunstmuseernes og kunsthallernes tilbud. Eksempelvis passer åbningstider ikke altid med børns og unges hverdag i skole og fritid, ligesom udgifter til transport kan begrænse deltagelse i museernes og kunsthallernes tilbud.

Silotænkning

Flere kunstmuseer og kunsthaller peger på den "silotænkning", der findes inden for dele af billedkunstområdet, både internt og eksternt. Inden for institutionen er der brug for, at alle, fra formidler til direktør, er med til at løfte området. Der er ligeledes brug for et bredere samarbejde med den øvrige fødekæde, men det fordrer samtænkning af området, fagligt og organisatorisk, og ikke mindst fagkonsulenter, styrelser og ministerier imellem.

Opsamlende udfordringer

- Samarbejdet med undervisningsinstitutioner er udfordret af mangel på ressourcer og faste medarbejdere
- Store forskelle mellem institutioners vilkår og muligheder
- Prioritering af formidling til børn og udstillinger til børn, på ledelsesniveau, i forvaltninger, ministerielle udvalg og styrelser
- At blive gearet til "den åbne skole" fra både skole og kulturliv
- Silotænkning – mere samarbejde mellem institutioner, mellem kultur- og undervisningsministeriet og mellem ministerierne og kommunerne
- Samarbejde og synergitænkning mellem fagkonsulenter
- Kompetenceudvikling vedrørende formidling til børn og unge

ANBEFALINGER

Statsligt niveau

1. Udstillinger og formidling

Børn og unge i hele landet skal have adgang til både at billedkunstnere og den professionelle billedkunst, blandt andet ved besøg eller skoletjenestetilbud på kunstmuseer og i kunsthaller og gennem Huskunstnerordningen, som anbefales at blive videreført som permanent ordning.

I nogle geografiske områder er der ikke kunstinstitutioner, hvilket peger tilbage på et transportproblem i tyndtbefolkede områder. Noget kan løses ved lokale transportordninger, men derudover anbefales, at der etableres mindre, professionelle vandrestillinger, der kan sendes ud i landet.

2. Udviklingspulje

Der er behov for kompetenceudvikling i forbindelse med formidling for børn og unge, og der er behov for at udvikle nye utraditionelle partnerskaber, både på tværs af fødekæden og i nye sammenhænge. Derfor skal der etableres en udviklingspulje, som kunstmuseer og kunsthaller kan søge til nyskabende partnerskaber og til eksperimenterende formidling for børn og unge.

Kommunalt niveau

1. Lokale transportordninger

En forhindring for dagtilbud, skoler og billedskoler med hensyn til børns og unges besøg på kunstmuseer og kunsthaller er transportudgifterne. Derfor skal der laves lokale transportordninger, og/eller det skal gøres nemmere at få tilskud til transport.

2. Billedkunst i de regionale kulturaftaler

Kommunerne skal sammen med lokale billedkunstaktører i højere grad inddrage billedkunst for børn og unge i de regionale kulturaftaler for at skabe større samarbejdsflader.

Billedkunstens aktører

1. Nationalt formidlingsnetværk for kunstmuseer og kunsthaller

De mindre netværk på kunstmuseer og kunsthaller skal afløses af et bredere nationalt formidlingsnetværk på børne- og ungeområdet.

2. Deltagelse i nationale events

Organisationer og institutioner skal medvirke til synliggørelse af billedkunst ved deltagelse i nationale arrangementer og events. De skal aktivt være med til at udvikle den landsdækkende Billedkunstens Dag og gøre den til en fast tilbagevendende tradition.

3. Kontaktpersoner på alle skoler

Institutionerne skal være opsøgende i forhold til samarbejde med kontaktpersoner på skolerne. Der skal desuden arbejdes på, at der etableres netværk eller billedkunstteams på tværs af institutioner i kommunerne. Det vil lette samarbejdet om åben skole-projekter.

4. Nye og utraditionelle partnerskaber

Institutionerne skal være opsøgende i forhold til at skabe nye og utraditionelle partnerskaber, både inden for billedkunstområdet og på tværs af fagområder.

5. Prioritering af formidling og udstillinger til børn

På museer og kunsthaller skal der tilrettelægges og vises udstillinger målrettet børn og unge (f.eks. sanseudstillinger). Desuden skal formidlingen af alle slags kunststillinger udvikles for børn og unge.

5. KOMPETENCEUDVIKLING – VIDENOPSAMLING – FØDEKÆDE

Kompetenceudvikling

Et afgørende parameter for et kvalitativt højt niveau er undervisernes og formidlernes kompetencer. Alle involverede parter lægger derfor vægt på, at undervisning og formidling på tværs af skoleuddannelse, geografi, aldersgruppe og niveau varetages af kvalificerede fagpersoner, der også kan motivere og inspirere eleverne.

En gennemgående udfordring for alle interessenter på billedkunstmrådet er behovet for opkvalificering. Det gælder både kvalificering af undervisere og formidlere, af tilbuddene, af ledelsesfagligheden og i alle dele af uddannelsessektoren.

Når man taler om kompetencer på tværs af fødekæden, bliver det tydeligt, at der ud over det "fag-faglige" er tale om flere slags kompetencer og flere slags "fagfolk". I billedskoler, talentskoler, folkeskoler og gymnasier handler de primære kompetencer om uddannelsesbaggrund og praksiserfaringer i undervisningen for både de mange børn og unge og for de særligt interesserede. På museer og kunsthaller er der stor kunsthistorisk, faglig og teoretisk viden, men det er ikke en selvfølge, at der også er en formidlingskompetence, en pædagogisk kompetence eller en kompetence til undervisning i værkstedsaktiviteter.

Videnopsamling og videndeling

Et andet gennemgående behov fra alle interessenter er behovet for videnopsamling og videndeling.

I lighed med andre kulturområder er der også på billedkunstmrådet en udvikling, der åbner for gensidig videndeling på tværs af fagområdet.

De mange enkeltstående nationale og lokale projekter har erfaringer og opsamlet viden, som videreformidles og udveksles i regi af konferencer, temadage og seminarer og i netværk. Viden skal dokumenteres, og best practice-eksempler skal indsamles. Lige så væsentligt er det, at disse formidles videre eksempelvis i form af temamøder på tværs. Den uformelle videndeling kan dog ikke kompensere for, at der stadig er brug for dokumentation, analyser og forskning, for fælles platforme for videndeling og for en samlende instans, der kontinuerligt kan videreformidle, koordinere, rådgive og videreudvikle.

Fødekæde og kompetencecenter

Et tredje gennemgående omdrejningspunkt er behovet for at skabe sammenhæng og samarbejde mellem parterne i den visuelle fødekæde. For at sikre en dialog med fødekædens enkelte parter og sammenhæng i fødekæden er det nødvendigt med et fælles landsdækkende kompetencecenter, der dels kan facilitere de enkelte områder, dels kan koordinere aktiviteter og dels etablere tværgående netværk, der kan binde fødekæden sammen. Desuden skal der udvikles og igangsættes nye samlende initiativer og aktiviteter, lokalt og nationalt.

Opsamlende udfordringer

- Der er for få timer og for lidt fokus på billedkunst på pædagog- og læreruddannelsen og på de øvrige uddannelsesområder
- Fælles sprog mellem kunstnere og undervisere om praksis og om hvilken kvalitet, der skabes for børn og unge
- Bevidsthed om og fælles argumentation for, hvad børn og unge får tilført gennem arbejdet med de kunstneriske fag
- Efteruddannelse inden for det tværprofessionelle for både kunstnere og lærere m.fl.
- Økonomiske midler til afholdelse af konferencer og seminarer – og til deltagernes egenbetaling

ANBEFALINGER

Statsligt niveau

1. Kompetenceudvikling og vidensamling sikres ved et varigt økonomisk fundament for et landsdækkende samlende kompetencecenter for billedkunst for børn og unge

Denne instans skal således både igangsætte, dokumentere og kvalificere området, og tillige være med til at fastholde opmærksomheden på sammenholdet om og en kontinuerlig udvikling af billedkunst for børn og unge. Det er derfor afgørende for den fortsatte udvikling af området, at der etableres en varig økonomisk ordning, som muliggør et endnu stærkere fokus på den visuelle fødekæde for børn og unge, endnu flere praksisfællesskaber og endnu flere partnerskaber. En uvildig organisation styrker alle led i fødekæden og sikrer dialog og videndeling på tværs. Samtidig kan kompetencecentret fungere som dialogpartner for kommuner og områdets aktører samt som høringspart på initiativer vedrørende børn, unge og billedkunst.

Opgaver for kompetencecentret er illustreret på s. 32

2. Sammenhæng og samarbejde i stedet for silotænkning

Der er mange "fællesmængder" indsatsområderne imellem, og der er megen viden og erfaringer, der kan udveksles til gavn for de enkelte områder. Det gælder også ministerier og styrelser, så der skal etableres mere tværgående samarbejde mellem institutioner, styrelser og ministerier, mellem kultur- og undervisningsministeriet og mellem ministerierne og kommunerne.

De eksisterende fagkonsulenter skal suppleres med fagkonsulenter på de øvrige indsatsområder. De kan som ambassadører udgøre et team og et rådgivningsforum for overordnet information, koordinering og videndeling fra styrelser og ministerier (nye tiltag, støtte, forskning m.v.)

3. Opkvalificering og professionalisering

Det skal undersøges, om det er muligt at kombinere efteruddannelse og opkvalificering inden for indsatsområderne, f.eks. i samarbejde med UC'erne og kunstakademierne eller i et samarbejde mellem relevante ministerier, organisationer (Danmarks Billedkunstlærere, BKF, UKK), kunstakademier og andre videregående uddannelser.

4. Nationale events

De nationale events Talenttræf og Billedkunstens Dag skal have statslig støtte og indgå som opgaver i regi af kompetencecentret.

Kommunalt niveau

1. Lokalt samarbejde

Kommunerne kan fremme samarbejdet ved at bidrage økonomisk til deltagelse i efteruddannelse, tværgående netværk og større nationale begivenheder.

2. Synlighed og forankring

En koordinator i kommunen skal facilitere, at der også i kommunalt regi tænkes i sammenhæng mellem de enkelte dele af den visuelle fødekæde.

Både lokale tiltag og deltagelse i nationale projekter og begivenheder skal forankres i kommunerne og skabe synlighed af fagområdet.

Billedkunstens aktører

1. Samling af området - netværk og fødekæde

Der etableres samarbejde på og videndeling mellem alle niveauer af den visuelle fødekæde. De enkelte institutioner opfordres til at tage kontakt til den øvrige fødekæde: lokalt, regionalt og nationalt med henblik på at etablere netværk. Netværkets kompetencer skal kortlægges og organiseres, så enkeltområdernes kompetencer kan udnyttes bedst muligt. Disse opgaver skal varetages af kompetencecentret.

2. Synlighed, kommunikation og PR

Positionering, synlighed og profilering af faget er altafgørende for, at billedkunst for børn og unge ikke taber yderligere terræn. De dannelsesmæssige og erkendelsesmæssige potentialer ved billedkunst skal italesættes, og der skal igangsættes en offentlig debat om betydningen af børns og unges møder med billedkunst.

Der skal udarbejdes en fælles argumentation for billedkunst, og billedkunst for børn og unge skal være synlig i medierne og på diverse digitale platforme.

3. Samarbejde mellem uddannelses- og kulturinstitutioner m.fl.

Der skal etableres et tættere, forpligtende samarbejde mellem uddannelser, kulturinstitutioner, virksomheder m.fl. med henblik på at nyudvikle indhold og gennem fælles aktiviteter at etablere et fælles sprog.

4. Netværk og kvalificering

Der skal sættes fokus på fagområdet ved at etablere samarbejder og billedkunstteams, internt i egen institution, i formelle faglige netværk eller i andre samarbejds- og udvekslingsfora.

For at imødekomme den store efterspørgsel på opkvalificering og efteruddannelse anbefales det organisationer og institutioner at gå sammen for at identificere "fællesmængder" og afsøge mulighederne for at etablere en fælles efteruddannelse. Disse opgaver skal faciliteres af kompetencecentret.

5. Formidling af faget til børn og unge

Undervisere og formidlere skal give børn og unge en forståelse for billedkunst og hvilken betydning, den kan have både for det enkelte menneske og i en dannelses- og samfundsmæssig sammenhæng. Der skal tages afsæt i aktualitet og inddragelse af forhold fra børnenes og de unges hverdag og sættes fokus på, at de får udsyn og oplever kunst fra andre steder i verden.

OPGAVER FOR ET LANDSDÆKKENDE KOMPETENCECENTER FOR BØRN, UNGE OG BILLEDKUNST

At skabe traditioner
og tage initiativ til
konkrete samarbej-
der, der kan samle
billedkunstmiljøet

At supplere en
driftsøkonomi
med fondsstøtte
og sponsorer til
udviklingsprojekter,
PR mv.

At øge syn-
lighed med
national PR-
satsning

At medvirke til opkva-
lificering og efterud-
dannelse

At fastholde lands-
dækkende netværk og
opnåede resultater

At koordinere lands-
dækkende events
(f.eks. Billedkunstens
Dag og Talenttræf)

At fastholde koordinering
og en åben rådgivnings-
funktion for alle uanset
tilhørsforhold

At have tæt kontakt til
slutbrugerne: børn og
unge (følge projekter,
interviews mv.)

At sikre doku-
mentation samt
deling af viden og
knowhow

At etablere sam-
lende mødesteder og
praksisfællesskaber

At etablere
tværgående
netværk og afholde
tværgående semi-
narer og konferencer

At indgå i partner-
skaber, nationalt,
regionalt såvel
som lokalt (f.eks.
etablering af lokale
fødekæder)

BILAG 1: BILLEDSKOLER

Organisatorisk	Udfærdigelse af fælles retningslinjer og rammebetingelser for undervisning i en billedskole
	Ressourcer til udvidelse af brugergrupper samt til videreudvikling af eksisterende tilbud
	Egen kunstfaglig ledelse på alle billedskoler
	Tid til at lave rammer for udvikling, dialog og evaluering med fokus på fagligheder og kompetencer
	Et fælles organ som kompetencecentret med muligheder for samarbejde, netværk, efteruddannelse og sparring
	Etablere partnerskaber og fælles projekter med andre billedkunstaktører
	Tættere kontakt til den øvrige fødekæde

Fagligt	Prioritering af tid til faglig udvikling, erfaringsudveksling og gensidig inspiration med samarbejdspartnere
	Opkvalificering af undervisere og kunstnere – efteruddannelse (evt. fællesskab med andre billedkunstaktører)
	Nemmere adgang til fagligt netværk/erfaringsdeling, sparring/rådgivning og efteruddannelse
	At bibeholde mangfoldigheden i billedskoletilbud
	Aktualitet i forhold til børns og unges verden – inddragelse af børn
	Tilbyde projekter til skolerne og invitere ind i billedskolen
	Billedskolen som en aktiv medspiller med kunst som indgang til arbejdet med integration
	Fastholdelse af undervisning som et længerevarende og fordybende kontinuerligt forløb på et kvalitativt højt niveau

Politisk - Nationalt	Billedskoler på finansloven. Statstilskud til billedskoleundervisning – ikke parallelt til musik, men egen ordning, f.eks. med basisbeløb og tilskud til kunstfaglig ledelse (minimum timetal)
	Lovgivning om oprettelse af billedskoler i alle kommuner
	Opkvalificering af undervisere (evt. fællesskab mellem kunstakademierne/UC/Danmarks Billedkunstlærere/ billedskoler og Huskunstnerordning)
	Gensidigt forpligtende samarbejde med folkeskolen som følge af statsanerkendelse
	Bevarelse af kompetencecentrets funktion som fælles organ og videncenter med fokus på samarbejde, netværk, efteruddannelse, sparring og synlighed
	Ansættelse af billedskolekonsulent
- Kommunalt	Kommunernes medvirken til etablering af billedskoler, så der oprettes billedskoler i alle landets kommuner
	Sørge for, at der ansættes kunstfaglig ledelse og kunstfaglige undervisere i alle billedskoler
	Stille egnede fysiske rammer til rådighed til undervisning og udstillinger
	Facilitere udveksling af undervisere/videndeling samt netværk mellem kunstinstitutionerne og folkeskolen
	Skabe mulighed for og økonomi til efteruddannelse og faglig udveksling
	Facilitere etablering af partnerskaber
	Etablere stabile løn- og ansættelsesforhold
	Bedre kontakt til skoleforvaltning

BILAG 2: TALENTSKOLER

Organisatorisk	Styrkelse af nationalt netværk
	Tættere forbundethed til fødekæden – til billedskoler, gymnasier og andre ungdomsuddannelser samt til videregående uddannelser på kunstakademier, arkitekt- og designskoler
	Styrkelse af de lokale fødekæder (kommunalt og regionalt)
	Fælles PR for talentskolerne, blandt andet i forbindelse med ansøgningsfrister
	Fælles site, hvor kommende elever kan få et overblik over, hvor der er talentundervisning

Fagligt	Udveksling af undervisere/videndeling
	En fælles beskrivelse af talentundervisningens rammer og indhold (med plads til forskellighed)
	Tid til strategisk og faglig ledelse
	Tættere forbundethed til fødekæden
	Videreformidle erfaringer fra Visuelt Gymnasium og Visuel HF

Politisk - Nationalt	Lovgivning og statstilskud til talentundervisning
	Geografisk fordeling af talentskoler
	Transporttilskud til talentelever
	Nationalt talenttræf for unge og undervisere hvert år
	Fælles evaluerings- og opfølgingsmodel for talentprogrammerne (samlet billede af, hvilken uddannelse eleverne vælger efter talentundervisningen)
	Strategi for talentskolerne som en del af samlet national strategi for billedkunst
	Billedkunst tilbage i de gymnasiale uddannelser på A-niveau og ind i studieretninger
	Flere forsøg med talentskoler i samarbejde med gymnasium og HF
- Kommunalt	Sikre gode værkstedsfaciliteter til talentundervisningen (ikke delelokaler)
	Lokale udstillingsmuligheder
	Synlighed – lokalt og nationalt
	Etablere partnerskaber med ungdomsuddannelserne
	Gratis transport til undervisning

BILAG 3: FOLKESKOLE

Organisatorisk	Profilering af faget – positionering og synlighed
	Bedre organisering af eget aktørfelt
	Kulturkontaktperson på hver enkelt skole
	Samarbejde om Billedkunstens Dag og gøre den til fast tradition
	Mere samarbejde med uddannelser, kulturinstitutioner, virksomheder mv.
	Flere partnerskaber og fællesprojekter
	Site om muligheder for uddannelse og arbejde: Hvad kan jeg blive – hvis jeg er vild med billedkunst?
	Samarbejde om PR
	Kontakt til skolelederforeningen og KL

Fagligt	Billedkunsttimerne skal varetages af undervisere med faglige kompetencer
	Højnelse af fagligheden i billedkunstundervisningen ved at højne kompetencedækningsgraden
	Flere timer i billedkunst
	Styrkelse af det tværgående samarbejde på skolerne og med andre institutioner
	Etablering af netværk mellem folkeskolerne og andre institutioner
	Etablering af fælles efteruddannelsesstilbud til billedkunstlærere og kunstnere med fokus på både billedkunst og didaktik evt. i samarbejde mellem UC, BKF, akademier og Huskunstnerordning
	Flere forsøg med billedkunst, f.eks. med talenthold, prøveafleveringer, obligatorisk billedkunst fra 0.-9. klasse
	Etablering af fagteams på skolerne

Politisk - Nationalt	Tværgående pulje MBUL/KUM til finansiering af billedkunstaktiviteter i regi af åben skole, eksempelvis samarbejde mellem folkeskole og billedskole/museum/skoletjeneste m.m.
	Etablering af gensidigt, forpligtende samarbejde mellem folkeskoler og billedskoler via lovgivning
	Særlige puljer til billedkunstprojekter for at opprioritere området
	Opgradering af timetallet på niveau med musik som minimum
	Forskningsprojekter, som fortæller om, hvad det gør ved børn og unge at beskæftige sig med billedkunst
	Flere forsøg med billedkunst, linjer i billedkunst 0-9. kl., talenthold, prøveafleveringer (minimum i valgfag) m.m.
- Kommunalt	Prioritering af billedkunstmrådet samt profilering af faget – tydeliggøre fagets berettigelse og betydning
	Lokal transportordning
	Puljer til åben skole- og huskunstnerprojekter
	Skoleledere skal mere på banen
	Kulturansvarlig på hver skole

BILAG 4: KUNSTMUSEER OG KUNSTHALLER

Organisatorisk	Ingen silotænkning. Lav utraditionelle partnerskaber – ud af komfortzonen
	Ny formidlingsplan for kunst- og kulturinstitutionerne med nyt og styrket fokus
	Anskueliggørelse af, hvad vi som samfund taber, hvis vi ikke sikrer en bedre placering af billedkunst i uddannelsessystemet
	Mere synlige fagkonsulenter – mere dialog mellem fagkonsulenter, skoletjeneste og kulturinstitutioner
	Formaliseret og systematisk samarbejde mellem kunstinstitutioner og diverse billedkunstneriske miljøer

Fagligt	Mere dialog med fagkonsulenterne i forbindelse med gymnasireform
	Nationalt formidlingsnetværk for kunstmuseer og kunsthaller
	Mere fokus på æstetisk kreative læreprocesser i forbindelse med innovation og entreprenørskab
	Større fokus på mangfoldighed og værdien i at opleve kunst fra andre steder i verden
	En stærkere og kritisk offentlig debat om betydningen af børn og unges lærende og skabende møder med billedkunst
	Mere fokus på kunstens brede læringspotentiale

Politisk	- Nationalt	Styrket fælles front fra MBUL og KUM ved at skabe puljer på tværs
		Billedkunst tilbage i de gymnasiale uddannelser på A-niveau og ind i studieretninger
		Økonomi til åben skole-tilbud
		Mere aktive/synlige fagkonsulenter og mere samtænkning mellem dem
		Mere samarbejde mellem kultur og undervisningsministeriet og kommunerne
		Billedkunst tilbage i udkoling
		Etablering af landsdækkende videntcenter
	- Kommunalt	Puljer til udstillinger for børn og unge
		Nye og utraditionelle partnerskaber
		Alle kommuner bør inddrage billedkunst i regionale kulturaftaler
		Pulje til transportudgifter i forbindelse med besøg på kunst- og kulturinstitutioner
		Kontaktpersoner på alle skoler
		Kommunalt finansierede og koordinerede åben skole-tilbud

BILAG 5: KOMPETENCEUDVIKLING, VIDENDELING OG FØDEKÆDE

Organisatorisk	Samarbejde og videndeling på alle niveauer med henblik på udvikling af netværk
	Inddragelse af børn og unge i efteruddannelse og pilotprojekter
	Større fokus, bevågenhed og italesættelse af de dannelsesmæssige og erkendelsesmæssige potentialer ved billedkunsthaget ud fra et internationalt perspektiv

Fagligt	"FAB-lab" – åbne kunstneriske værksteder, hvor kunstnere kan flytte ind i en periode, og hvor alle kan komme på besøg – formelt og uformelt.
	Etablering af netværk og fora for videndeling
	Workshops og kurser for professionelle samt pædagogiske aktører, hvor forskellige vidensparadigmer kan sættes i spil
	Etablering af tværgående efteruddannelsesstilbud om undervisning og formidling af billedkunst for lærere og kunstnere, evt. samarbejde mellem akademi og UC
	Etablering af fælles hjemmeside, hvor aktører og interesseenter kan søge forskning, information, links og materialer inden for billedkunsthaget
	Fælles seminarer og konferencer

Politisk	- Nationalt	Tværfaglig efteruddannelse for både kunstnere og lærere
		Styrkelse af billedkunsthaget på lærer- og pædagoguddannelsen
		Flere timer til "linjefaget" billedkunst i pædagog- og læreruddannelse
		Kandidatuddannelse i billedpædagogik
		Mere forskning – samle national og international viden
		Ønske om en samlet økonomisk strategi for videregående uddannelser (kunstakademierne) i hele landet
		Gøre billedkunst obligatorisk på alle klassetrin i folkeskolen og i hele undervisningssektoren
		Tværgående samarbejde mellem ministerierne (kultur, uddannelse og forskning, børn, unge og ligestilling) og uddannelsesinstitutioner og højere læreanstalter
		En fagkonsulent for billedkunst i Kultur- og slotsstyrelsen
		Benytte aftalepapir for folkeskolereform om samarbejder mellem læreruddannelserne og konservatorierne – samme model kunne bruges på billedskoleområdet
	- Kommunalt	Prioritering af efteruddannelse fra skoleledelsens side
		Tilskud til at dække transportudgifter i forbindelse med museumsbesøg
		Åben skole-perspektivet. Samarbejde mellem institutioner, museer og billedskoler
		Samarbejde med kommunale billedkunstråd og BKF-afdelinger (f.eks. om efteruddannelse af kunstnere)

NOTER

- 1 Børn/Unge og Billedkunst. Kortlægning af situationen vedrørende billedkunst for, med og af børn og unge. Pluss Leadership for Børnekulturens Netværk, 2011
- 2 Evaluering af Huskunstnerordningen og Puljen til forsøg med kulturskoler, billedkunstneriske grundkurser m.m. Pluss Leadership for Kunstrådet, 2008
- 3 Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud. Kortlægning. Kulturstyrelsen, 2015
- 4 Billedskoler i Danmark. Kortlægning og spørgeskemaundersøgelse 2014/15. KBUB, 2015
- 5 BÅDE-OG, KBUB 2016
- 6 Talentundervisning i Danmark. Kortlægning og undersøgelse af talentområdet inden for billedkunst i Danmark, KBUB 2015
- 7 Billedskoler i Danmark. Kortlægning og spørgeskemaundersøgelse 2014/15. KBUB, 2015
- 8 Talentundervisning i Danmark. Kortlægning og undersøgelse af talentområdet inden for billedkunst i Danmark, KBUB 2015
- 9 Evaluering af Huskunstnerordningen og Puljen til forsøg med kulturskoler, billedkunstneriske grundkurser m.m. Pluss Leadership for Kunstrådet, 2008, samt Børn/Unge og Billedkunst, Pluss Leadership for Børnekulturens Netværk, 2011
- 10 Talentundervisning i Danmark. Kortlægning og undersøgelse af talentområdet inden for billedkunst i Danmark, KBUB 2015
- 11 "Billedkunst i skolen – en presset citron", af Lykke Østrup Andersen og Susanne Skou Christensen, Danmarks Billedkunstlærere, i BÅDE-OG, KBUB 2016
- 12 Anne Bamford og Matt Qvortrup (for Kunstrådet): The Ildsjæl in the Classroom, 2006
- 13 Søren Bechmann: "Åben skole – et billede på den nye skole", i BÅDE-OG, KBUB 2016
- 14 BÅDE-OG. Om Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler, KBUB 2016
- 15 Jørgen Mandrup i "Seks spørgsmål til Skolelederforeningen", BÅDE-OG, KBUB 2016
- 16 Skolers transport af elever til kulturinstitutioner og eksterne læringsmiljøer, Nationalt Netværk af Skoletjenester 2016
- 17 BÅDE-OG. Om Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler, KBUB 2016
- 18 Formidlingsplanen 2007-2013, Den nationale brugerundersøgelse 2009-2014, Udredning om fremtidens museumslandskab 2011
- 19 Museernes læringspotentiale – Kortlægning af museernes undervisningsaktiviteter 2009 og God praksis i museumsundervisning 2009
- 20 Formidlingsplanen 2007-2013

LITTERATURLISTE

Bamford, Anne, & Qvortrup, Matt: *The Ildsæl in the Classroom*. Kunstrådet, 2006

Bild i grundskolan. Rapport 423. Skolverket, Stockholm, 2015

Billedskoler i Danmark – med pensler og pixels. Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder, 2011

Billedskoler i Danmark. Kortlægning og spørgeskemaundersøgelse 2014/15. KBUB, 2015

Børn/Unge og Billedkunst. Kortlægning af situationen vedrørende billedkunst for, med og af børn og unge. Pluss Leadership for Børnekulturens Netværk, 2011

Børn Kunst Kultur – i en hverdag der dur. Kulturstyrelsen, 2014

Børns møde med kunst og kultur i dagtilbud. Kortlægning ved Rambøll Management Consulting, EVA og Beth Juncker for Kulturstyrelsen, 2015

BÅDE-OG. Om Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler. KBUB, 2016

Den nationale brugerundersøgelse. Kulturarvsstyrelsen, 2009-2014

Den åbne skole. Deloitte for Undervisningsministeriet, 2014

Effekten af børns og unges møde med kunst. Forslag til forskningsdesign for den åbne skole og for Statens Kunstfonds børne- og ungerettede initiativer. Kulturstyrelsen, 2015

Evaluerings af Huskunstnerordningen og Puljen til forsøg med Kulturskoler, Billedkunstneriske Grundkurser m.m. Pluss Leadership for Kunstrådet, 2008

Evaluerings af pædagoguddannelsen. Rapport. Udvalget for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser, 2011-12

Formidlingsplanen. Kulturarvsstyrelsen, 2007-2013

God praksis i museumsundervisning. Kulturarvsstyrelsen, 2009

Holst, Finn: *Kortlægning af forskning i effekten af børns og unges møde med kunsten*. Kulturstyrelsen, 2015

Kommunernes understøttelse af kulturinstitutionernes undervisning. Skoletjeneste Netværk, 2014

Kompetencedækning i folkeskolen, 2014/2015. Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling, Styrelsen for IT og læring, 2015

Kortlægning af de praktisk/musiske fags status og vilkår i folkeskolen. Rapport. Ministeriet for Børn og Undervisning, 2012

Kortlægning af museernes undervisningsaktiviteter. Kulturarvsstyrelsen, 2009

Læring i den åbne skole. Kommunernes Landsforening, 2015

Mortensen, Julie Bogetoft: *Statens Kunstfond og den åbne skole – en introduktion til den åbne skole og en undersøgelse af muligheden for et samspil mellem Statens Kunstfonds initiativer og den åbne skole.* Kulturstyrelsen, 2015

Okkels, Else Marie: *1 + 1 = 3 – Et udviklingsarbejde med fokus på samarbejdet mellem folkeskolelærere og musikskolelærere.* Haderslev: University College Syddanmark, 2015

Skolers transport af elever til kulturinstitutioner og eksterne læringsmiljøer. Kortlægning. Nationalt netværk af skoletjenester, 2016

Strategi for skolebørns møde med kunst og kultur. Kulturministeriet, 2014.

Talentundervisning i Danmark. Kortlægning og undersøgelse af talentområdet inden for billedkunst i Danmark. KBUB, 2015

Udredning om fremtidens museumslandskab. Kulturarvsstyrelsen, 2011

